

Föreläsning 22

Grafer och grafsökning

TDDD86: DALP

Utskriftsversion av föreläsning i *Datastrukturer, algoritmer och programmeringsparadigm*
30 november 2015

Tommy Färnvist, IDA, Linköpings universitet

22.1

Innehåll

Innehåll

1 Grafer	1
1.1 Introduktion	1
1.2 ADT graf	6
1.3 Datastrukturer	6
2 Sökning i oriktade grafer	8
2.1 DFS	8
2.2 BFS	13
2.3 DFS vs BFS	15

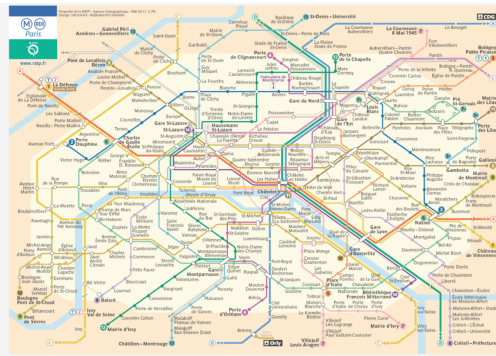
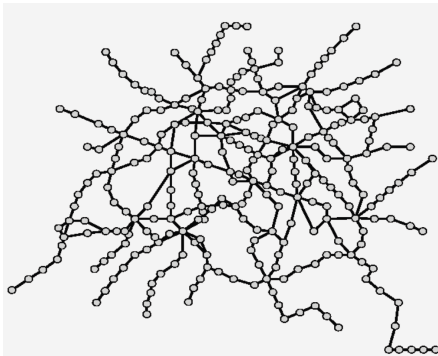
22.2

1 Grafer

1.1 Introduktion

Definition

- En graf är ett par (V, E) , där
 - V är en mängd noder (eller hörn)
 - E är en mängd av par av noder kallade bågar (eller kanter)
 - Noder och bågar är positioner och kan lagra element
 - Eng. *vertices*, *edges*

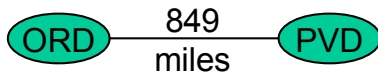
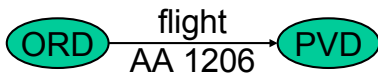
22.3

Bågtyper

- **Riktad** båge
 - ordnat par av noder (u, v)
 - u är startnoden, v är slutnoden
- **Oriktad** båge

– oordnat par av noder $\{u, v\}$

- I en riktad graf är alla bågar riktade
- I en oriktad graf är alla bågar oriktade

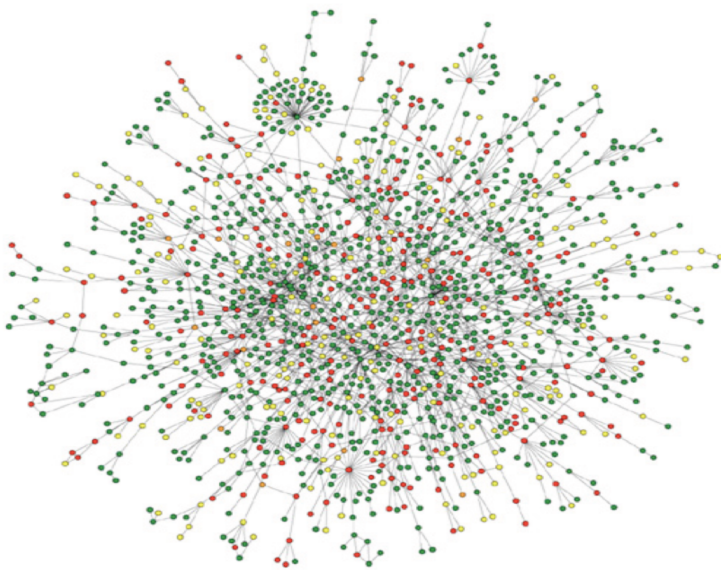
22.4

Varför skall man studera grafalgoritmer?

- Tusentals praktiska tillämpningar
- Hundratals kända grafalgoritmer
- Intressant abstraktion med stor tillämpbarhet
- Gren av datalogi och diskret matematik med många utmaningar

22.5

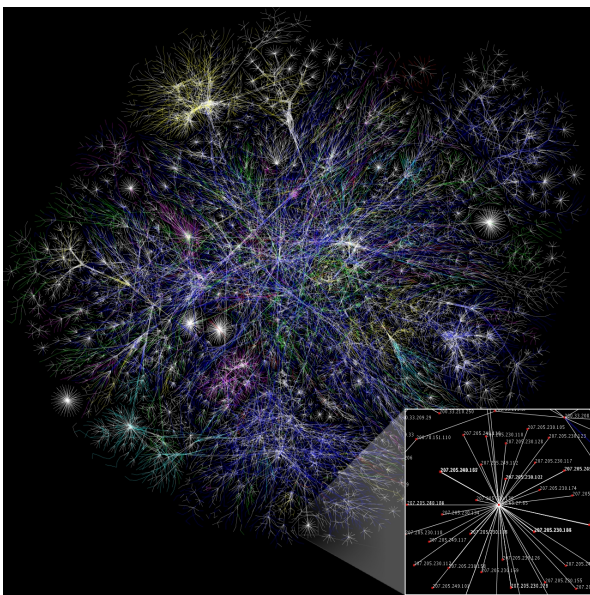
Protein till protein-interaktionsnätverk

Jiang et al. Nature Reviews | Genetics

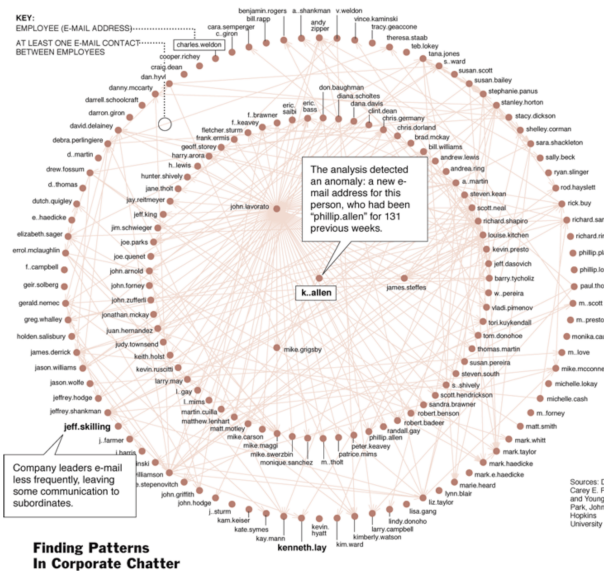
22.6

Internet kartlagt av Opte-projektet

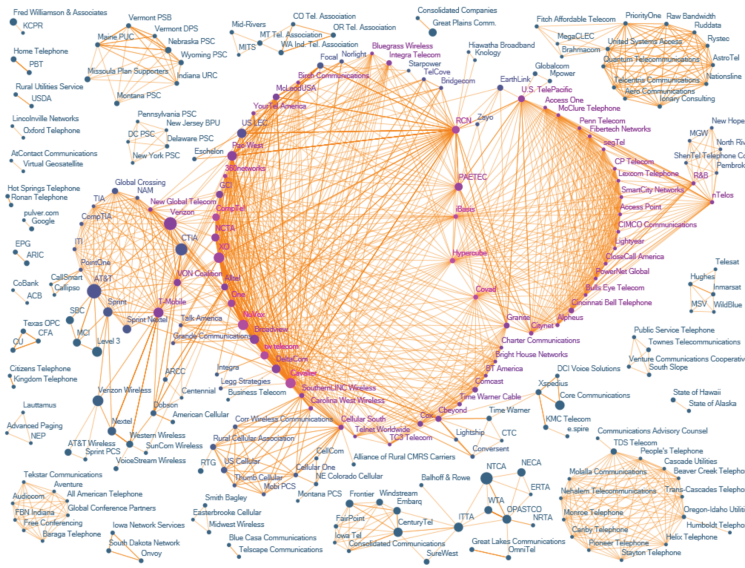
Opte Project

22.7

Finding Patterns In Corporate Chatter

Utvecklingen hos lobbyingsarbeten inom FCC

"The Evolution of FCC Lobbying Coalitions" by Pierre de Vries. 4th JASS Visualization Symposium 2010

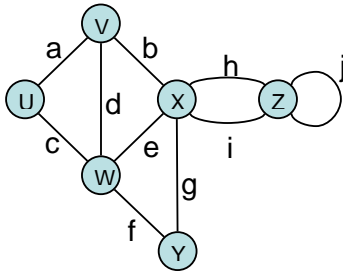
Tillämpningar

graf	nod	båge
kommunikation	telefon, dator	fiberoptisk kabel
krets	grind, register, processor	koppling
mekanisk	led	stag, bjälke, fjäder
finansiell	aktie, valuta	transaktion
transport	gatukorsning, flygplats	väg, flygrutt
internet	klass C-nät	förbindelse
brädspele	pjäsernas positioner	giltigt drag
socialt nätverk	person, aktör	vänskap, relation
neuralt nätverk	neuron	synaps
proteinnätverk	protein	protein-proteininteraktion
kemisk sammansättning	molekyl	bindning

Terminologi

- En båge har **ändpunkter** (*a* har ändpunkterna *U* och *V*)
- Bågar som slutar i en nod *n* sägs vara **incidenta** (*a*, *d* och *b* är incidenta till *V*)
- Noder kan vara **grannar** (*U* och *V* är grannar)
- Noder har **grad** (*X* har grad 5)

- **Parallella** bågar (h och i är parallella bågar)
- **Öglor** (j är en ögla)

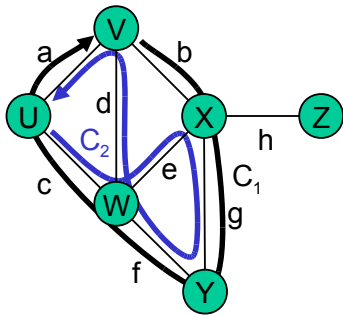

Eng. *endpoints, incident, adjacent, degree, parallel, loops*

22.13

Mer terminologi

- En **cykel** är en cirkulär sekvens av alternerande noder och bågar. Varje båge föregås och efterföljs av sina ändpunkter.
- En **enkel cykel** är en cykel sådan att alla dess noder och bågar är distinkta.
- $C_1 = (V, b, X, g, Y, f, W, c, U, a, V)$ är en enkel cykel.
- $C_2 = (U, c, W, e, X, g, Y, f, W, d, V, a, U)$ är *inte* en enkel cykel.

Eng. *cycle, simple cycle*

22.14

Egenskaper

Egenskap 1

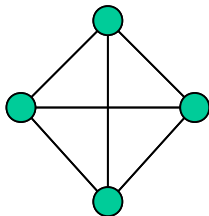
$\sum_v \deg(v) = 2m$ Bevis: Varje båge räknas två gånger

Egenskap 2

I en orienterad graf utan öglor och parallella bågar gäller $m \leq n(n-1)/2$ Bevis: Varje nod har max grad $(n-1)$

Notation

- n antalet noder
- m antalet bågar
- $\deg(v)$ är nod v :s grad

Exempel
 $n = 4$
 $m = 6$
 $\deg(v) = 3$

22.15

Några algoritmiska grafproblem

- **Stig**. Finns det en stig mellan s och t ?
- **Kortaste väg**. Vilken är den kortaste stigen mellan s och t ?
- **Cykel**. Finns det en cykel i grafen?
- **Eulertur**. Finns det en cykel som använder varje båge exakt en gång?
- **Hamiltoncykel**. Finns det en cykel som använder varje nod exakt en gång?

- **Konnektivitet.** Finns det en förbindelse mellan alla noder?
- **MST.** Vilket är det bästa sättet att binda samman alla noder?
- **Bikonnektivitet.** Finns det en nod som gör att grafen inte hänger samman om man tar bort den?
- **Planaritet.** Går det att rita grafen utan att några bågar korsar varandra?
- **Grafisomorfi.** Är två grafer identiska bortsett från namnen på noderna?

Utmaning. Vilka av problemen ovan är enkla? Svåra? Omöjliga att lösa effektivt?

22.16

1.2 ADT graf

De viktigaste metoderna för oriktade grafer

- Noder och bågar
 - är positioner
 - lagrar element
- Åtkomstmetoder
 - `endVertices(e)`: en array med e 's två ändpunkter
 - `opposite(v, e)`: noden motsatt v längs e
 - `areAdjacent(v, w)`: **true** om v och w är grannar
 - `replace(v, x)`: ersätt elementet i nod v med x
 - `replace(e, x)`: ersätt elementet i båge e med x

22.17

De viktigaste metoderna för oriktade grafer

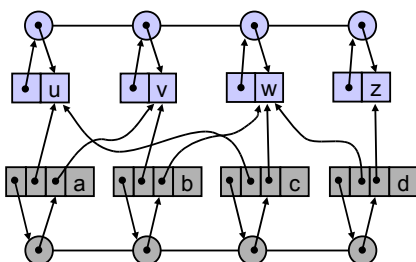
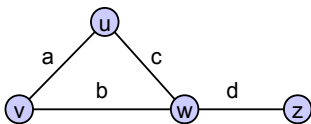
- Uppdateringsmetoder
 - `insertVertex(o)`: sätt in en nod som lagrar elementet o
 - `insertEdge(v, w, o)`: sätt in en kant (v, w) som lagrar elementet o
 - `removeVertex(v)`: ta bort nod v (och dess incidenta bågar)
 - `removeEdge(e)`: ta bort båge e
- Iteratormetoder
 - `incidentEdges(v)`: bågarna incidenta till v
 - `vertices()`: alla noder i grafen
 - `edges()`: alla bågar i grafen

22.18

1.3 Datastrukturer

Båglista

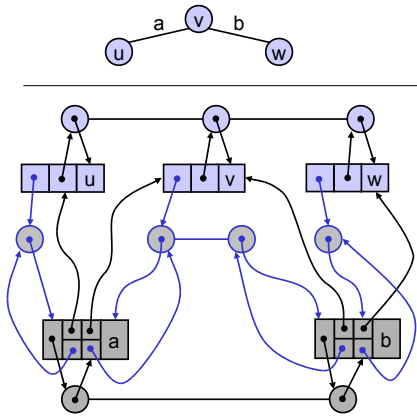
- En sekvens av noder är en **sekvens** av positioner för nodobjekt
- En sekvens av bågar är en **sekvens** av positioner för bågobjekt
- Nodobjekt lagrar **element** och **referenser** till positioner i nodsekvensen
- Bågobjekt lagrar **element**, objekt för **startnod**, objekt för **slutnod** och **referens** till position i bågsekvensen

22.19

Grannlista

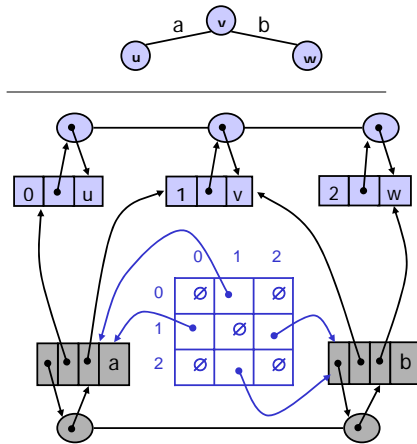
- Lägger till extra struktur till båglistan
- Varje nod har en sekvens av dess incidenta bågar med referenser till de incidenta bågaras bågobjekt
- Bågobjekt utökas med referenser till associerade positioner i incidenssekvensen för dess ändpunkter

22.20

Grannmatrix

- Lägger till extra struktur till båglistan
- Nodobjekten utökas med heltalsnycklar (index) associerade med noderna
- Tvådimensionell grannarray
 - Referens till bågobjekt för noder som är grannar
 - **null** för noder som inte är grannar

22.21

Asymptotisk prestanda

<i>n</i> noder, <i>m</i> bågar inga parallella kanter inga öglor	Båglista	Grannlista	Grann- matrix
minne	$O(n + m)$	$O(n + m)$	$O(n^2)$
incidentEdges(v)	$O(m)$	$O(\text{deg}(\mathbf{v}))$	$O(n)$
areAdjacent (v , w)	$O(m)$	$O(\min(\text{deg}(\mathbf{v}), \text{deg}(\mathbf{w})))$	$O(1)$
insertVertex(o)	$O(1)$	$O(1)$	$O(n^2)$
insertEdge(v , w , o)	$O(1)$	$O(1)$	$O(1)$
removeVertex(v)	$O(m)$	$O(\text{deg}(\mathbf{v}))$	$O(n^2)$
removeEdge(e)	$O(1)$	$O(1)$	$O(1)$

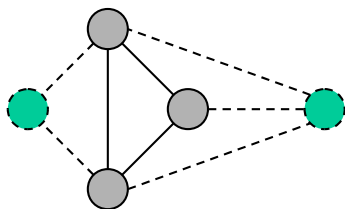
22.22

2 Sökning i oriktade grafer

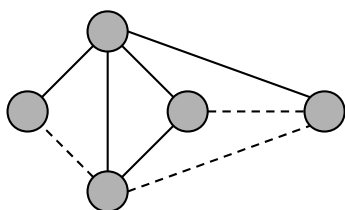
2.1 DFS

Delgrafer

- En **delgraf** S av en graf G är en graf sådan att
 - Noderna i S är en delmängd av noderna i G
 - Bågarna i S är en delmängd av bågarna i G
- En **spännande delgraf** av G är en delgraf som innehåller alla noder i G

Delgraf

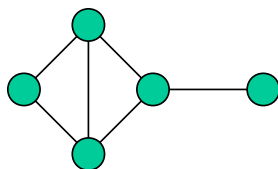
Spännande delgraf

Eng. *subgraph*, *spanning subgraph*

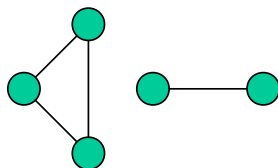
22.23

Konnektivitet

- En graf är **sammanhängande** om det finns en stig mellan varje par av noder
- En **sammanhängande komponent** i en graf G är en maximal sammanhängande delgraf av G

Sammanhängande graf

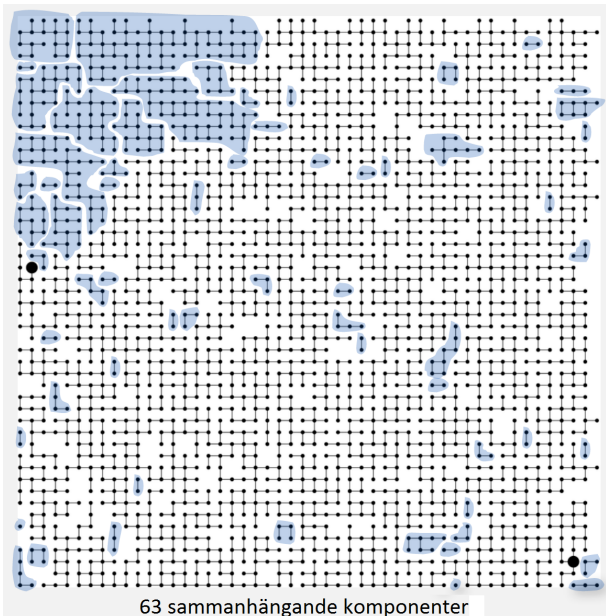

Ej sammanhängande graf med två sammanhängande komponenter

Eng. *connected*, *connected component*

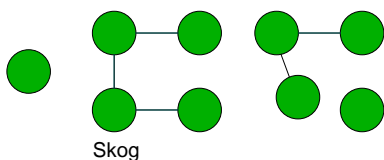
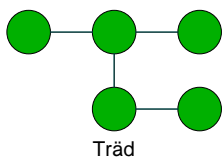
22.24

Sammanhängande komponenter

Träd och skogar

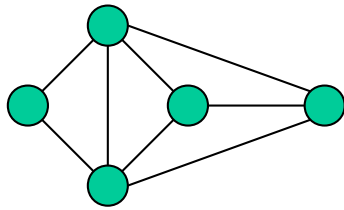
- Ett (fritt) **träd** är en oriktad graf T sådan att
 - T är sammanhängande
 - T inte har några cykler
 - Den här definitionen av träd skiljer sig från den för rotade träd
- En **skog** är en oriktad graf utan cykler
- De sammanhängande komponenterna i en skog är träd

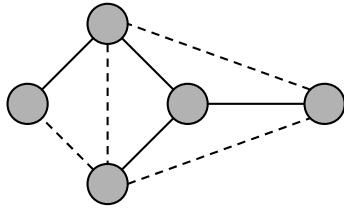
Eng. *tree, forest*

Spännande träd och skogar

- Ett **spännande träd** till en sammanhängande graf är en spännande delgraf som är ett träd
- Ett spännande träd är inte unikt om inte ursprungsgrafen är ett träd
- Spännande träd har tillämpningar i design av kommunikationsnätverk
- En **spännande skog** till en graf är en spännande delgraf som är en skog

Graf

Spännande träd

Eng. *spanning tree, spanning forest*

22.27

Djupetförstökning

- Djupetförstökning (DFS) är en allmän teknik för att traversera en graf
- DFS i en graf G
 - Besöker alla noder och bågar i G
 - Avgör om G är sammanhängande
 - Beräknar de sammanhängande komponenterna i G
 - Beräknar en spännande skog till G
- DFS på en graf med n noder och m bågar tar $O(n + m)$ tid
- DFS kan utökas för att lösa andra grafproblem
 - Hitta och beskriv en stig mellan två givna noder i en graf
 - Hitta en cykel i en graf

22.28

Algoritm för DFS

```






procedure DFS( $G$ )
  for all  $u \in G.VERTICES()$  do
    SETLABEL( $u, UNEXPLORED$ )
  for all  $e \in G.EDGES()$  do
    SETLABEL( $e, UNEXPLORED$ )
  for all  $v \in G.VERTICES()$  do
    if GETLABEL( $v$ ) =  $UNEXPLORED$  then
      DFS( $G, v$ )

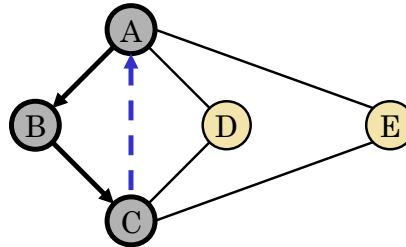
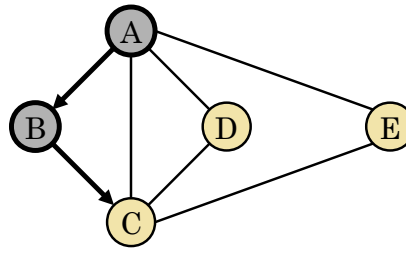
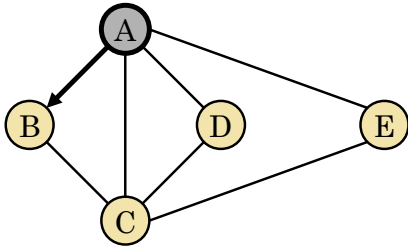
procedure DFS( $G, v$ )
  SETLABEL( $v, VISITED$ )
  for all  $e \in G.INCIDENTEDGES(v)$  do
    if GETLABEL( $e$ ) =  $UNEXPLORED$  then
       $w \leftarrow \text{OPPOSITE}(v, e)$ 
      if GETLABEL( $w$ ) =  $UNEXPLORED$  then
        SETLABEL( $e, DISCOVERY$ )
        DFS( $G, w$ )
      else
        SETLABEL( $e, BACK$ )

```

22.29

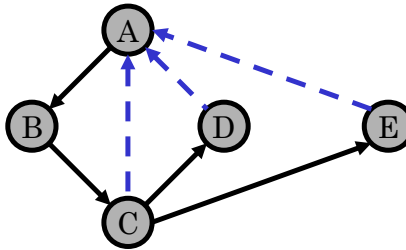
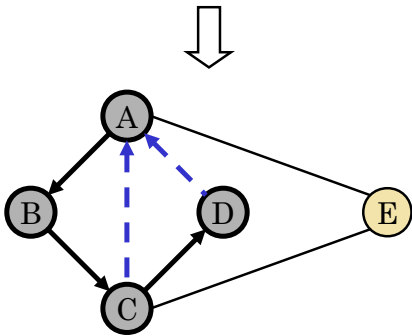
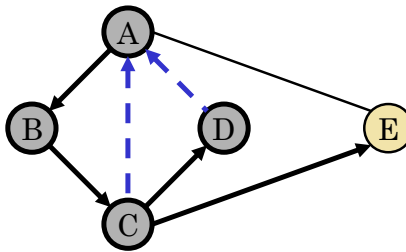
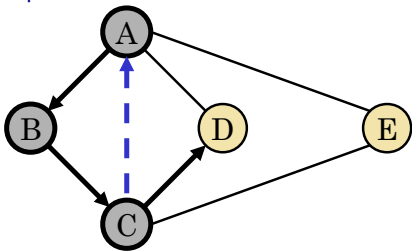
Exempel

- utforskad nod
- besökt nod
- utforskad båge
- "discovery"-båge
- båge till förfader

22.30

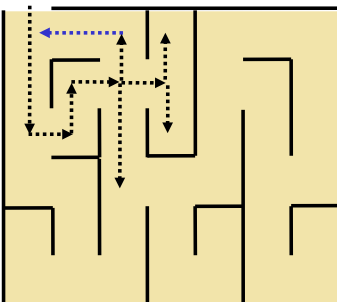
Exempel

22.31

DFS och labyrintutforskning

- Algoritmen för DFS liknar en klassisk strategi för att utforska labyrinter
 - Vi märker varje korsning, hörn och återvändsgränd (nod) vi besöker
 - Vi märker varje korridor (båge) vi går genom
 - Vi håller reda på vägen tillbaka till ingången (startnoden) m.h.a. ett snöre (rekursionsstacken)

22.32

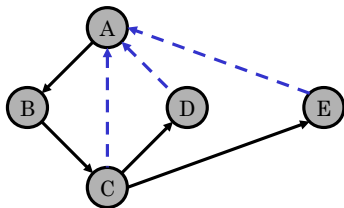
Egenskaper

Egenskap 1

$DFS(G, v)$ besöker alla noder och bågar i den sammanhängande delen av G som v ingår i

Egenskap 2

”discovery”-bågarna $DFS(G, v)$ märker upp utgör ett spännande träd till den sammanhängande komponenten av G som v ingår i

22.33

Analys av DFS

- Märka/hämta märkning av nod/båge tar $O(1)$ tid
- Varje nod märks två ggr
 - en gång som *UNEXPLORED*
 - en gång som *VISITED*
- Varje båge märks två ggr
 - en gång som *UNEXPLORED*
 - en gång som *DISCOVERY* eller *BACK*
- Metoden *incidentEdges* anropas en gång för varje nod
- DFS körs i tid $O(n + m)$ givet att grafen är representerad med en grannlista
 - kom ihåg att $\sum_v deg(v) = 2m$

22.34

Hitta stigar

- Vi kan specialisera DFS-algoritmen till att hitta en stig mellan två givna noder v och z
- Vi anropar $DFS(G, v)$ med v som startnod
- Vi använder en stack S för att hålla reda på vägen från startnoden till aktuell nod
- Så snart vi stöter på målnoden z returnerar vi innehållet på stacken som den sökta stigen

```
procedure PATHDFS( $G, v, z$ )
  SETLABEL( $v, VISITED$ )
   $S.PUSH(v)$ 
  if  $v = z$  then
    skriv ut elementen i  $S$ 
  return
  for all  $e \in G.INCIDENTEDGES(v)$  do
    if GETLABEL( $e$ ) = UNEXPLORED then
       $w \leftarrow OPPOSITE(v, e)$ 
      if GETLABEL( $w$ ) = UNEXPLORED then
        SETLABEL( $e, DISCOVERY$ )
         $S.PUSH(e)$ 
        PATHDFS( $G, w, z$ )
         $S.POP() // e$ 
      else
        SETLABEL( $e, BACK$ )
   $S.POP() // v$ 
```

22.35

Hitta cykler

- Vi kan specialisera DFS-algoritmen till att hitta en enkel cykel
- Vi använder en stack S för att hålla reda på vägen från startnoden till aktuell nod
- Så snart vi stöter på en kant (v, w) som leder till en förfader returnerar vi cykeln som innehållet på stacken från toppen till noden w

```
procedure CYCLEDDFS( $G, v, z$ )
  SETLABEL( $v, VISITED$ )
```

```

S.PUSH(v)
for all  $e \in G.INCIDENTEDGES(v)$  do
  if  $GETLABEL(e) = UNEXPLORED$  then
     $w \leftarrow OPPOSITE(v, e)$ 
    S.PUSH(e)
    if  $GETLABEL(w) = UNEXPLORED$  then
      SETLABEL( $e, DISCOVERY$ )
      CYCLEDFS( $G, w$ )
      S.POP() //  $e$ 
    else // hittat cykel
      repeat
         $o \leftarrow S.POP()$ 
        skriv ut  $o$ 
      until  $o = w$ 
    return
S.POP() //  $v$ 

```

22.36

2.2 BFS

Breddenförstsökning

- Breddenförstsökning (DFS) är en allmän teknik för att traversera en graf
- BFS i en graf G
 - Besöker alla noder och bågar i G
 - Avgör om G är sammanhängande
 - Beräknar de sammanhängande komponenterna i G
 - Beräknar en spännande skog till G
- BFS på en graf med n noder och m bågar tar $O(n + m)$ tid
- BFS kan utökas för att lösa andra grafproblem
 - Hitta och beskriv en kortaste stig mellan två givna noder i en graf
 - Hitta en enkel cykel i en graf, om det finns någon

22.37

Algoritm för BFS

```

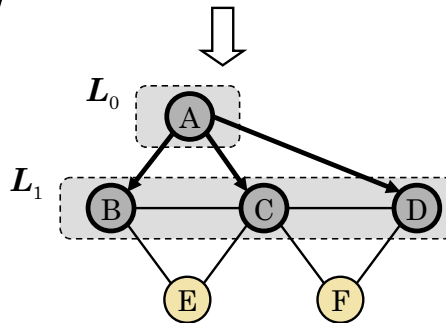
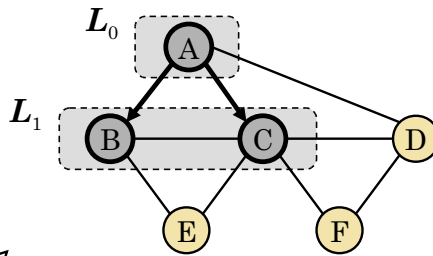
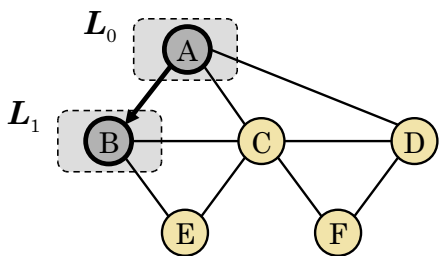
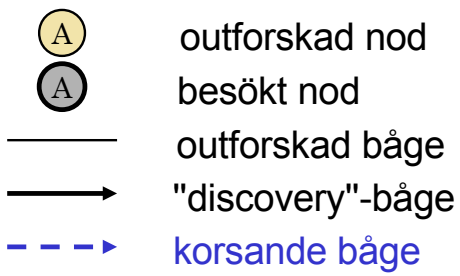
procedure BFS( $G$ )
  märk alla noder/bågar med  $UNEXPLORED$  som i DFS
  for all  $v \in G.VERTICES()$  do
    if  $GETLABEL(v) = UNEXPLORED$  then BFS( $G, v$ )

procedure BFS( $G, s$ )
   $L_0 \leftarrow$  ny tom sekvens;  $L_0.INSERTLAST(s)$ ; SETLABEL( $s, VISITED$ );  $i \leftarrow 0$ 
  while  $\neg L_i.ISEMPTY()$  do
     $L_{i+1} \leftarrow$  ny tom sekvens
    for all  $v \in L_i.ELEMENTS()$  do
      for all  $e \in G.INCIDENTEDGES(v)$  do
        if  $GETLABEL(e) = UNEXPLORED$  then
           $w \leftarrow OPPOSITE(v, e)$ 
          if  $GETLABEL(w) = UNEXPLORED$  then
            SETLABEL( $e, DISCOVERY$ )
            SETLABEL( $w, VISITED$ )
             $L_{i+1}.INSERTLAST(w)$ 
          else
            SETLABEL( $e, CROSS$ )
     $i \leftarrow i + 1$ 

```

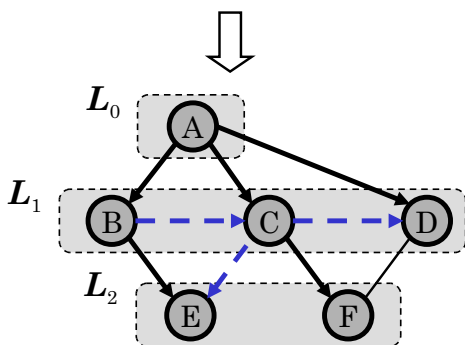
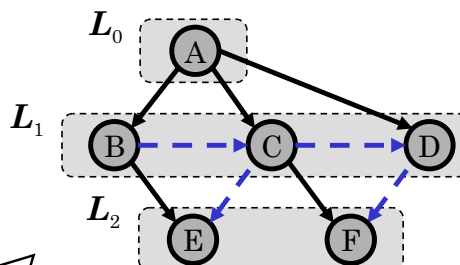
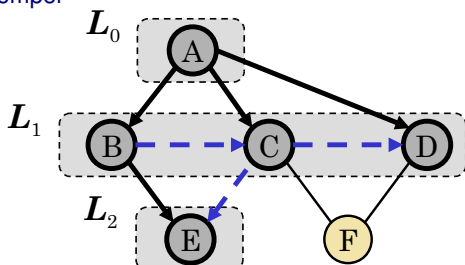
22.38

Exempel

22.39

Exempel

22.40

Egenskaper

Låt G_s beteckna den samman-hängande delen av G som s ingår i

Egenskap 1

$BFS(G, s)$ besöker alla noder och bågar i G_s

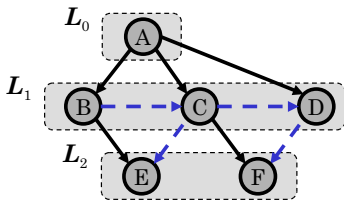
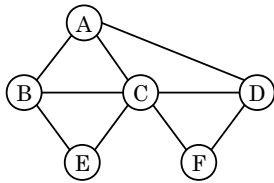
Egenskap 2

"discovery"-bågarna $BFS(G, s)$ märker upp utgör ett spännande träd T_s till G_s

Egenskap 3

För varje nod v i L_i gäller

- Stigen i T_s från s till v har i bågar
- Varje stig från s till v i G_s har minst i bågar

Analys av BFS

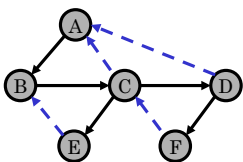
- Märka/hämta märkning av nod/båge tar $O(1)$ tid
- Varje nod märks två ggr
 - en gång som *UNEXPLORED*
 - en gång som *VISITED*
- Varje båge märks två ggr
 - en gång som *UNEXPLORED*
 - en gång som *DISCOVERY* eller *CROSS*
- Varje nod sätts in en gång i en sekvens L_i
- Metoden `incidentEdges` anropas en gång för varje nod
- BFS körs i tid $O(n+m)$ givet att grafen är representerad med en grannlista
 - kom ihåg att $\sum_v \text{deg}(v) = 2m$

2.3 DFS vs BFS

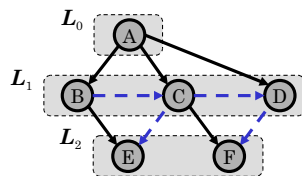
Tillämpningar

Tillämpningar	DFS	BFS
Spännande träd, sammanhängande komponenter, stigar, cykler	✓	✓
Kortaste stigar		✓
2-sammanhängande komponenter	✓	

DFS

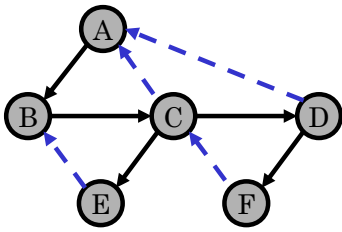

BFS

Kanter som leder till redan besökta noder
båge till förfader

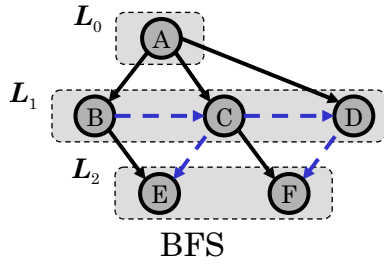
- w är en förfader till v i trädet av "discovery"-bågar

DFS

korsande båge

- w finns i samma nivå som v eller i nästa nivå i trädet av "discovery"-bågar

BFS